
DE

ARBEIDERSBEWEGING TE

MANCHESTER 1800-1850

Edmund en Ruth Frow

The Working Class Movement Library, Manchester

Op nauwelijks een halve eeuw groeide Manchester door de katoenindustrie uit van een provinciaal marktcentrum tot *Cottonpolis* van de wereld.

Vergelijk het stadsplan van Manchester uit 1751 (boven, noorden onderaan) met dat van 1845 uit "De toestand van de Arbeidersklasse in Engeland" door Friedrich ENGELS (onder, noorden bovenaan). (verzameling MIAT)

Nog vóór de boom in de katoenindustrie was Manchester een voorspoedig dorp dat zich al vlug ontwikkelde tot een snel om zich heen grijpende stad. Het bevolkingsaantal, zowat 40.000 in de late jaren 1780, was in 1801 reeds uitgegroeid tot boven de 70.000. En rond 1831 was, in amper zestig jaar tijd, de populatie met zes vermenigvuldigd.

Daar bestonden drie grote redenen voor. In de eerste plaats de grote immigratiegolf, zowel uit Schotland en Ierland als uit de omliggende districten, van jonge gezinnen op zoek naar werk in de met moderne technologieën uitgeruste fabrieken. De vorderingen op medisch gebied zorgden er verder voor dat op het einde der 18de eeuw het geboortecijfer het sterftecijfer overtrof. En de agrarische revolutie maakte het mogelijk grotere stadspopulaties te voeden door de verhoging van de landbouwproductie.

INLEIDING

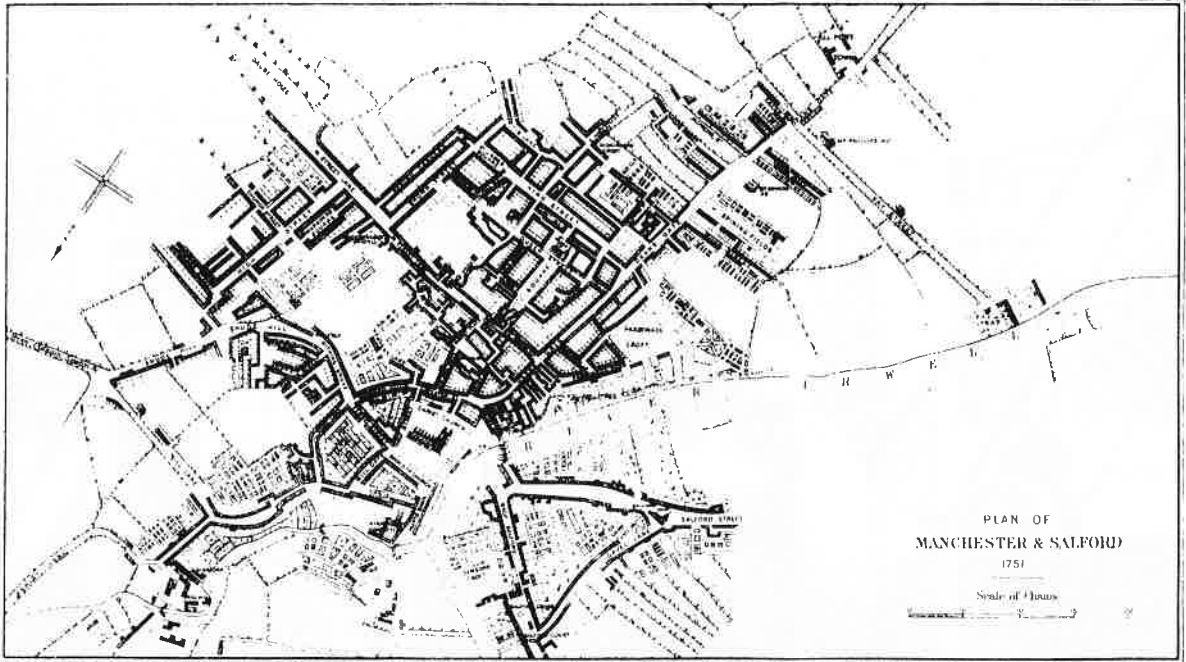
Ondanks haar steeds toenemend belang op het gebied van handel en nijverheid werd Manchester nog altijd op dezelfde wijze bestuurd als in de middeleeuwen. De organisatie van de stad bleef in handen van de *Ambachtsheer* die zijn macht uitoefende via zijn tussenpersoon en de *Ambachtsheerlijke Rechtbank*. Het zou nog tot 1838 duren vooraleer de eerste verkozen raad zou worden aangesteld.

Katoen en de ontwikkeling der technologie die de huisnijverheid verdrong doordat ze nieuwe organisatievormen in het leven riep, maakten van Manchester een stad die al vlug de naam *Cottonpolis* verdiende. Ze werd omschreven als "de stad van de grote schoorstenen" en in 1803 berichtte een Rotterdams reiziger:

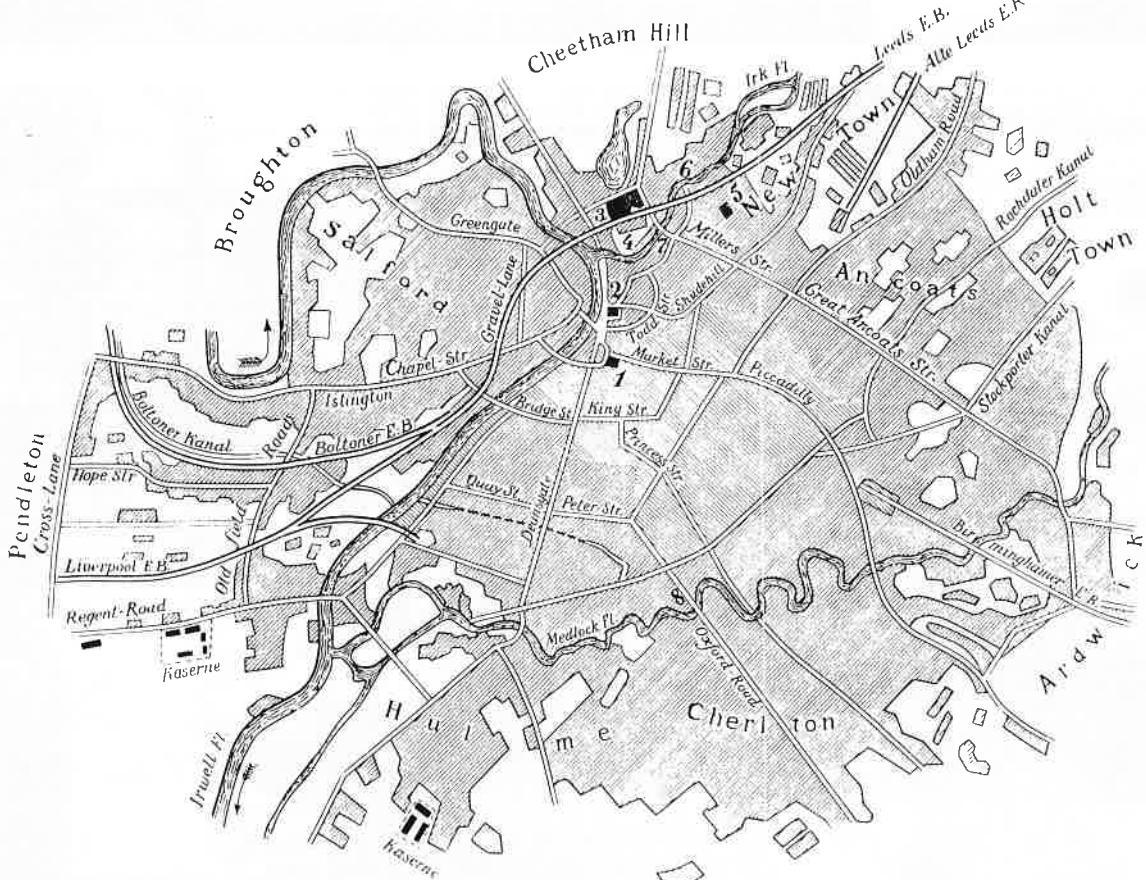
"Het was er ontzettend smerig en vies. De stoommachines zijn verpestend, de ververijen lawaaierig en aggressief, het water in de rivier zo zwart als inkt, ja zo zwart als het meer van de Styx".

In feite had hij het over rivieren kunnen hebben. Manchester ontwikkelde zich immers langsheen de oevers van drie rivieren: de Irk, de Irwell en de Medlock. Naast de vele kanalen gegraven in de tweede helft der 18de eeuw is er ook nog de rivier Mersey die doorheen de stad stroomt naar Liverpool-aan-zee toe. Daardoor waren invoer van voeding en grondstoffen, en uitvoer van afgewerkte producten verzekerd. Doch elk der waterlopen verdiende de beschrijving "zwart als inkt".

De steeds vluigere ontwikkelingen en de afwezigheid van democratische controle lagen aan de basis van de voortdurend wijder gapende kloof tussen arm en rijk. Ondernemers die handig gebruik maakten van de zich ras uitbreidende textielindustrie vergaarden fortuinen en verruimden hun invloed nog meer door huwelijken met de landadel. De lagere klassen echter deelden niet in de vooruitgang en werden verhoudingsgewijze armer.

Plan von Manchester und seinen Vorstädten.

Veel uit de geschiedenis van Manchester reflekteert de tegenstellingen en tegenstrijdigheden die uit deze situatie voortvloeiden.

In 1841 noteert Canon PARKINSON: "Er is geen enkele stad ter wereld waar de kloof tussen arm en rijk zo groot is, waar de grens tussen beide zo moeilijk te overschrijden is".

De dichter SOUTHEY beschreef het: "De arbeiderswoningen liggen langsheen nauwe straten en paden, verstoken van licht en lucht". Een rapport van de speciale parlementaire commissie betreffende de gezondheid in steden maakte een gelijklopende observatie:

"De fabrieken zijn noodzakelijkerwijze langsheen de oevers van de waterlopen ontstaan, en de arbeidershuisvesting breidt zich uit op de beperkte fabrieksgronden. Nieuwe krotten met of zonder kelder, rij aan rij tegen elkaar aan gehurkt, schieten als paddestoelen uit de grond. Er bestaat weinig of geen afwatering, de straat is er een vol putten en kuilen met stilstaand water en grote hoeveelheden dode katten en honden".

Geen wonder dat mevrouw GASKELL in haar novelle "Mary Barton" schreef:

"Hoe weinig weet de rijke man van wat de arme man voelt... Hij heeft nooit de gekmakende noodkreet gehoord: vader, een stuk brood!". Naast kritiek op de behuizing werden ook opmerkingen gemaakt over het lawaai. Thomas CARLISLE drukt zijn afgrijzen als volgt uit: "Heb je al eens met schallende oren Manchester horen ontwaken op een maandag om half zes in de morgen met het opstarten van zijn duizend spinnerijen, gelijk aan het gebulder der golven van de Atlantische oceaan, tien duizend keer tien duizend tollende spullen en spoelen..."

En Leon FAUCHER, een frans bezoeker in de veertiger jaren van vorige eeuw schreef;

"Temidden van de mist die opstijgt uit de omliggende meersen en de rookwolken door ontelbare schoorstenen uitgespuugd, vertonen de arbeiders de mysterieuze bedrijvigheid van een vulkaan."

Officiële waarnemers becommentarieerden de overbevolking:

"Frekwent leeft men er met twee en meer families in één huisje. Meer dan eens leeft een familie van twaalf à zestien personen in een vochtige kelderkamer waar een verpestende atmosfeer heerst. Deze woonomstandigheden en de wan-toestanden in de fabrieken waar de arbeiders complexe gevaarlijke machines moeten bedienen en daarbij

per jaar duizenden ernstige ongelukken veroorzaken, kunnen aanleiding geven tot revoltes."

Het is nauwelijks verbazingwekkend dat Manchester het toneel werd van een doorlopende strijd tegen de schrijnende onrechtvaardigheid en de openlijke misbruiken inherent aan deze situatie.

Dat men niet vertegenwoordigd was in het parlement gaf ook al aanleiding tot groot ongenoegen.

Geïnspireerd door de Franse Revolutie uit de jaren 1790, begon het volk zich te realiseren dat de manier waarop parlementsleden werden verkozen volkomen achterhaald was. Alleen de landadel bezat een stem. Noch de welstellende fabrikant, nog diens werklieden mochten stemmen, zodat de snel aangroeiende bevolking van Manchester geen vertegenwoordiger had.

Technologische verbeteringen gepaard gaande met een zware handeldepresie maakten van 1819 een zwart jaar.

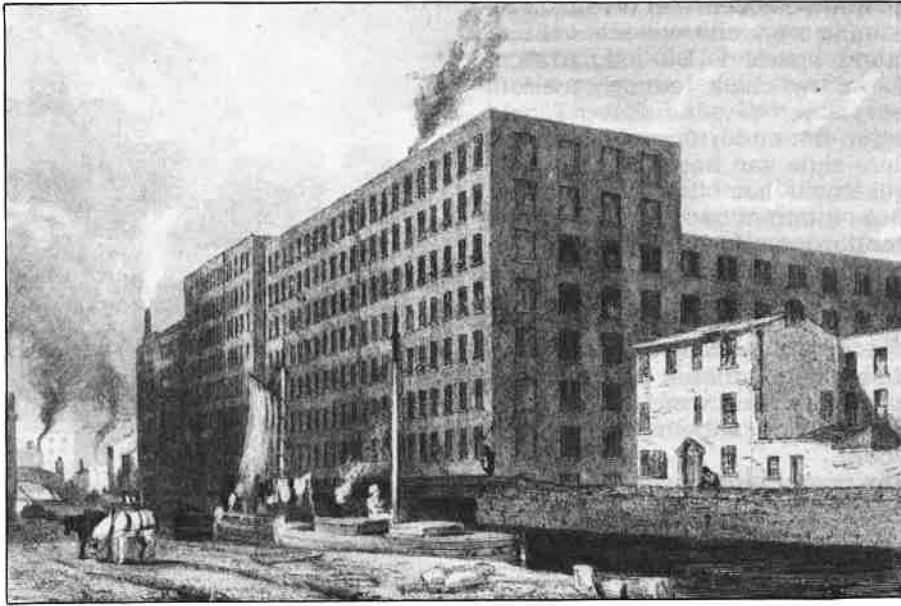
Handwevers en thuiswerkers waren werkloos geworden door de introductie van de gecentraliseerde produktie met de nieuwe machines mogelijk gemaakt. Omdat de afzet achteruit ging, drukte men de lonen omlaag. Het beëindigen der Napoleonistische oorlogen in 1815 veroorzaakte bovendien een overaanbod aan arbeidskrachten op een ogenblik dat de oorlogsbom was gestopt.

De traditionele methode om aan de Kroon de grieven in petitievorm aan te bieden gedurende de eerste jaren van de 19de eeuw bleven zonder merkbaar resultaat. Iets nieuws moest worden opgezet, en het werd meer en meer duidelijk dat de herstructurering van het parlement onafwendbaar werd indien men het volk inspraak wilde verlenen in de organisatie van hun eigen zaken.

"HET BLOEDBAD VAN PETERLOO"

Zowat 50 jaar vooraleer in de zomer van 1819 massameetings werden georganiseerd in de belangrijkste bevolkingscentra waren reeds radikale hervormers in plaatselijke groeperingen actief geweest.

Maar de eerste écht grote meeting van Manchester vond plaats op maandag 16 augustus 1819.

Manchester mag zich heden nog gelukkig prijzen om het nog aanwezig belangrijk industrieel bouwkundig erfgoed, ook al is er door kaalslag in het verleden veel verdwenen. Hier bijvoorbeeld de North, Murray's en Royal Mill langsheen het Rochdale Canal in de voorstad Ancoats. Het uitzicht van deze katoenspinnerijen is, getuige de afbeelding uit 1832 (boven, verzameling MIAT), vergeleken met een recente foto (onder, Deseyn Guido, MIAT), nauwelijks gewijzigd.

Afgevaardigden van mijlen in de omtrek macheerden naar het centrum van de stad voor een samenkomst op *St. Peters Field* waar de beroemde supporter van de radikale reformatie, Henry HUNT, de massa zou toespreken.

Archibald PRENTICE, uitgever van *The Manchester Times*, beschreef wat hij zag op die warme, zwoele morgen:

"De morgen van 16 augustus kwam en eventjes na negen uur begon het volk samen te stromen. Vanuit het venster van Mr. BASTER's huis in Mosley Street zag ik de hoofdstroom naar St. Peters Field toe stuwen. Nooit zag ik een vrolijker spektakel. Natuurlijk zaten er afgetobde hol-ogige gezichten tussen, maar het merendeel was jong, in zondagse kledij gestoken en de lichte kleurrijke japonnen van de opgeruimde, kraaknette vrouwen staken vrolijk af tegen de lakense fustenen der mannen. Traag en ordelijk nam de de massa plaats rondom de tribune die was opgetrokken daar waar zich nu de Vrije Markt Hal bevindt."

De autoriteiten hadden de stad door een gewapend leger laten omsingelen. Sommigen onder hen waren vrijwilliger in de *Yeonmanry Cavalry* van Manchester en Cheshire, anderen behoorden tot het beroepsleger. Op het ogenblik dat de leden van de *Platformparty* toekwamen en HUNT verrees om de menigte toe te spreken, gaven de magistraten vanuit een kamer die het plein overzag NADIN, de *Deputy Constable*, de officier van de Ambachtsheerlijke Rechtbank die in moest staan voor de openbare orde, bevel hem te arresteren. Deze laatste, bekend om zijn corrupt en lomp gedrag, weigerde. Daarom besloot men de troepenmacht in te schakelen. De eersten wie het bericht bereikte was de *Manchester Yeomanry Cavalry*, sinds de vroege morgen niet ver daarvandaan gelegerd. De jonge, onervaren mannen, wiens sabels waren gescherpt met de grootste bereidwilligheid te vechten en wiens dorst rijkelijk met bier was gelest, beantwoordden gretig de oproep en stormden op de dicht opeengepakte massa in via een poort op het einde van het plein.

Ze hielden zich een weg naar de tribune toe, onderwijl niets of niemand sparend. De magistraten, die deze chaos aanschouwden, gaven toen bevel aan het geregeld leger, dat ondertussen aan de andere zijde van het plein was aangekomen, het site te ontruimen. Deze mannen hadden ervaring en konden paard en wapen goed in bedwang houden. Ze dreven de mensen vóór zich uit tot op de stapels hout die daar klaar lagen om te worden verscheept.

Elf mensen verloren het leven, vele honderden werden gewond, meestal door sabelhouwen op het hoofd.

Een ooggetuige beschreef de scène:

"Sommige nog kreunend, anderen met starende ogen, naar adem snakkend, anderen die nooit nooit meer zouden ademen; alles was doodstil op het briesen en stampvoeten der strijdrossen na."

Een journalist op nationaal niveau werd naar het strijdtoneel gestuurd en dank zij de nieuw-aangelegde wegen en snelle *diligences* was hij enkele dagen later reeds terug in Londen waar hij in

Bloedbad van Peterloo 1819

The Times rapport uitbracht. Het nieuws verspreidde zich al vlug over het gehele land en de catastrofe staat sindsdien bekend als het "**Bloedbad van Peterloo**" (refererend naar de beroemde slag van Waterloo).

Het effect ervan bleek ontzettend groot en de campagne voor de hervorming van het parlement kreeg er veel steun verder.

In 1832 was de eerste Reform Act erdoor. Maar hoewel de welgestelde *middle-class*, handelaars en fabrikanten een stem kregen, bleven de arbeiders hiervan verstoken en de strijd ging door.

DE VAKVERENIGINGEN

Het volk had wel andere problemen rond het hoofd buiten het niet-vertegenwoordigd zijn in het parlement. Eens de gecentraliseerde produktie goed was ingeburgerd en de pogingen vanwege de fabrikanten er het laatste beetje profijt uit te persen voor de werkende klasse overdraaglijk werden, konden botsingen niet uitblijven. Alle pogingen om het levenspeil der arbeiders enigzins op te krikken werden door hun meesters in de kiem gesmoord. Vakverenigingen of verenigingen voor de verdediging van de werkliedenbelangen werden door de *Combination Acts* van 1799 en 1800 buiten de wet gesteld.

In een poging deze verboden te omzeilen werden vakverenigingen opgericht onder het mom van vriendenkringen die daarenboven in het grootste geheim opereerden. De machtigste groep was deze van de katoenspinners op de grote, nieuwe *jennies*. De naar Engeland uitgeweken Ierse spinner John DOHERTY, die al vlug in die vereniging verzeilde, werd na 1824 bij de herroeping van de *Combination Acts* verkozen tot eerste secretaris.

DOHERTY gaf verschillende *papers* uit om zijn ideeën te propageren. Hij wou verantwoordelijke posten aan de spinners laten toekennen en probeerde de idee van de "beurtrol-staking" ingang te laten vinden om de patroons, die het overeengekomen salaris niet uitbetaalden, tot betere gedachten te dwingen. Als de arm der wet tussenbeide kwam, vergezelde hij zijn (vakbonds)leden naar de rechtbank en nam daar ook hun verdediging op zich. Zijn doel was het de verenigingen onder één grote overkoepelende vakvereniging te organiseren.

In december 1829 is te Manchester dan een algemene spinnersbond opgericht waarvoor DOHERTY een orgaan creëerde, *The Union Trades Cooperative Journal*. Door het grote succes dat hij hier boekte, werd al vlug overgegaan tot de stichting van een nieuwe overkoepelende vereniging, *The Association for the Protection of Labour*. Niettemin vond John DOHERTY het moeilijk zijn leden onder controle te houden. Alle verenigingen wilden immers staken om een einde te maken aan de afgrijselijke mistoestanden en het principe van de beurtrol-staking verloren.

Doherty raakte ook verstrikt in de strijd tegen de taksen die de overheid op dagbladen en periodieken had gelegd. Deze strijd was begonnen na het bloedbad van Peterloo toen de staat publikatie van de oogverslagen trachtte te verbieden als zijnde tegen het algemeen belang. Gedurende de jaren twintig van vorige eeuw liep ook een campagne voor het recht op publikatie van de werken van Thomas PAINE en andere moedige mannen en vrouwen die in de gevangenis terecht gekomen waren omdat ze dergelijk materiaal hadden verspreid.

Te Manchester stichtte men heuristische genootschappen waar gelijkgestemde mensen elkaar konden ontmoeten en van de gewraakte teksten kennis nemen. De leden ervan traden op als coördinatoren bij steuncampagnes aan degenen die in de gevangenis zaten opgesloten.

Elijah RIDINGS, een jong lokaal dichter, verhaalt hoe hij dikwijls als voorlezer optrad omdat sommige leden in het genootschap ongetuurd waren.

De campagne tegen wat "De taks op de Kennis" werd genoemd werd in de dertiger jaren verder gezet, en mannen zoals John DOHERTY gaven het ene blad na het andere uit in een poging de overheid uit te dagen die de verspreiding van kennis onder de werkende klasse ten alle prijze wou verhinderen.

VROUWEN IN DE BEWEGING

Tussen de textielarbeiders zaten heel wat vrouwen die hun deel hebben bijgedragen tot de strijd. In 1819 kwamen bij het bloedbad van Peterloo eveneens twee vrouwen om. Contingenten van vrouwelijke hervormers waren naar de meeting afgezakt om HURT een petitie aan te bieden. Maar in de cha-

os van het gevecht was dit niet doorgegaan.

Vrouwen zaten ook in de speciale vrouwenloges van de *Grand National Consolidated Trade Union*, opgericht in 1834. Deze unie was een poging tot algemene vereniging geïnspireerd door de volgelingen van Robert OWEN.

Robert OWEN formuleerde zijn ideeën vroeger in de eeuw reeds als jongeman, toen hij zijn carrière begon als manager van een Manchesteriaanse fabriek. Hij trachtte een omwenteling in het fabrieksgebeuren te bewerkstelligen door kinderen uit het productieproces te lichten en ze in basischolen onder te brengen. Hij verkortte de werkdag en voerde betere werken woonomstandigheden in. Zijn ideeën werden door de arbeiders overgenomen en vertaald in coöperatieven.

Manchester was toonaangevend op gebied van de coöperatieve kleinhandel, produktie en scholen. De eerste *Owenite Hall of Science* werd opgericht in Salford, Manchester's tweelingstad aan de overkant van de rivier Irwill. Toen het gebouw te klein werd voor het groeiend aantal leden bouwde men een nieuwe constructie ter waarde van 7000 (toenmalige) ponden te Manchester zelf. Het was een imposant gebouw met bibliotheek, een grote zaal voor opvoedkundige en sociale evenementen en een zondagsschool met meer dan 250 pupillen.

Heel wat vrouwen hebben een belangrijke rol gespeeld in de Owenite beweging. Mrs. MORRISON bijvoorbeeld was verantwoordelijk voor het *Salford Social Institution*, en tussen de "missionarissen" die te Manchester in de *Hall of Science* kwamen spreken was Emma MARTIN de dappere, hardwerkende vrouw die feministische onderwerpen verdedigde tegenover soms felle tegenstanders. Ter gelegenheid van de uitgave van één van haar één-penny-pamfletten werd van haar gezegd:

"De vrouw blijft verbazen. De ene dag bezorgt ze de ganse stad HULL bijna een beroering door de missies aan te vallen, en de andere dag zet ze er zelf een op in Manchester!"

Haar vriend, Jacob HOLYOAKE vertelde van haar dat ze van een "mooi uiterlijk, vlug verstand, sterke wil, welbespraaktheid, coherentie in haar overtuiging en een ijzersterk karakter" getuigde.

MARY, FRIEDRICH en KARL

Tussen haar publiek konden best twee jonge Ierse meisjes hebben gezeten, Mary en Elisabeth BURNS. Op het ogenblik dat Emma MARTIN immers in Manchester kwam spreken, waren zij niet ver daar vandaan in dienst.

Een jong duitser uit Barmen, pas in de stad aangekomen, kon eveneens onder de aanwezigen zijn geweest.

Of dit zo was of niet, Mary en Elisabeth BURNS zouden toch al vlug kennis met Friedrich ENGELS maken en er een levenslange vriendschap aan overhouden. Friedrich en Mary vormden een huisgezin toen hij zich te Manchester ging vestigen en er genoeg geld te verdienen om zijn vriend Karl MARX in het *Britisch Museum* te laten werken. Friedrich ENGELS wilde eerst naar Manchester reizen om er in de spinnerij te werken waar zijn vader partner was en om er met zijn eigen ogen de plaatsen te zien waar de arbeiders revolutionaire activiteiten aan het ontplooiën waren. Hij bleef twee jaar weg na zijn eerste bezoek maar kwam terug in 1845, samen met zijn vriend Karl MARX. Ze namen later Mary BURNS mee naar het vasteland.

Friedrich ENGELS had veel vrienden gemaakt tussen de progressieve arbeiders in Manchester, en dan vooral in de *Hall of Science*, waar hij MARX introduceerde. Hij liet

Owenite's lezing omtrent de samenleving

COMMUNITY

THE ONLY SALVATION FOR MAN.

A LECTURE

DELIVERED IN THE SOCIAL INSTITUTION,
SALFORD.

On Sunday Morning, Sept. 16th, 1898.

BY HARRY HOWELLS HORTON

"Community, the joyful sound,
What pleasure to our ears;
A healing balm for every wound,
A rescue for our fears."
LOCAL HYMN.

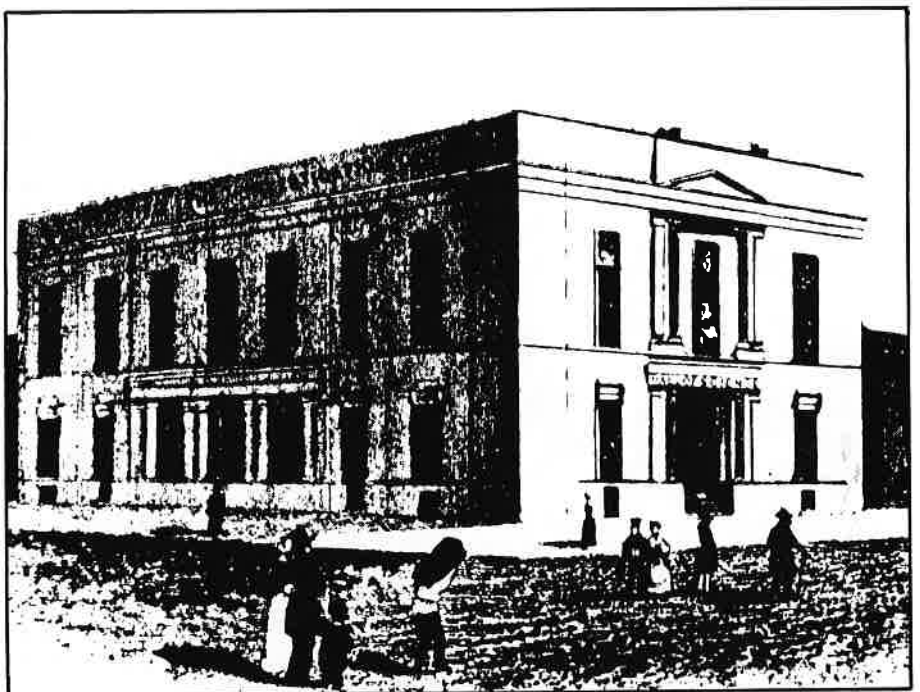
MANCHESTER:
A. KEYWOOD, 60, OLDHAM-STREET.

LONDON:
NETHERINGTON, 126, STRAND; CLEAVE, SHOE LANE, FLEET-
STREET; WATSON, CITY ROAD, FINCHURCH;
AND ALL BOOKSELLERS, IN TOWN AND COUNTRY.

HULLME:
Printed for William Chadwick, 7, Silver-street,
Corner of Jackson's-lane.

1898.

Owenite Hall of Science

hem ook kennis maken met de politiek en economie door de boeken uit Cherham's bibliotheek. Vele jaren later herinnerde hij MARX in een brief aan de gelukkige tijd die ze samen hadden doorgebracht in de alkoof van die bibliotheek. In die tijd moet het bestuderen van dergelijke erudiete werken voor MARX, die de Engelse taal toen nog niet goed meester was, problemen hebben opgeleverd, zelf met een bekwaam linguïst als ENGELS aan zijn zijde.

Kort voordat Engels te Manchester arriveerde was een staking van zo'n ongekende omvang uitgebroken, dat ze werd beschouwd als de eerste algemene staking in de industriële samenleving. Ze werd uitgelokt door de kompels uit de mijnen, de textielarbeiders en de werklui uit de machinebouwsector.

Het was allemaal begonnen als protest tegen de daling der lonen, die toch al dicht bij de armoedegrens aanzaten, maal al ras ontwikkelde het zich tot de politieke uitdrukking van de determinatie der arbeiders zélf over hun leven te willen beschikken.

Na 1838 werd *The Peoples Charter* gepubliceerd waarin zes punten waren opgenomen voor de bevrijding van de werkende klasse. De stakers in 1842 waren vast besloten in staking te blijven tot deze zes punten effectief werden gerealiseerd. Armoede en ontbering dreef hen echter terug aan het

werk. Maar ze deden wel het besef ontstaan dat economische belangen en politieke gegevens voorwerp uitmaken van één en dezelfde stijd. Friedrich ENGELS onderhield contacten met de Chartisten in Manchester maar ging terzelfdertijd discussies aan met de Owenites van de *Hall of Science*. Met Mary BURNS ging hij op onderzoek in de Ierse kwartieren van de stad waar het meest verarmde deel van de bevolking samenhokte en verzamelde het materiaal waarop hij zijn *Condition of the Working Class in England in 1844* zou baseren. Het valt te betwijfelen of hij dit werk tot een goed einde had kunnen brengen zonder Mary, zelf een Ierse arbeidster, die gemakkelijk toegang kreeg tot een dergelijke omgeving.

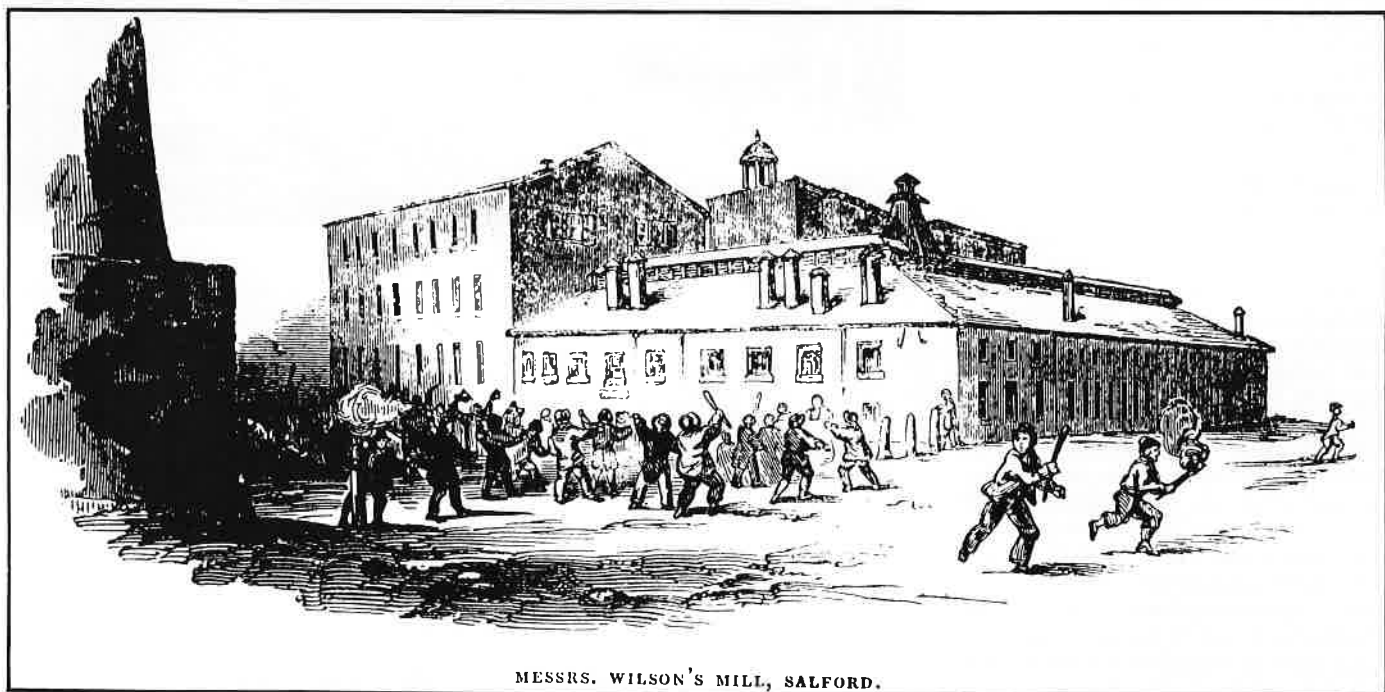
Op het ogenblik dat Friedrich Engels in 1844 naar Duitsland terugkeerde, was het aantal Ieren dat naar Engeland uitweek nog groter geworden door de hongersnood als gevolg van de aardappelplaag. Ook in Manchester zaten vele Ieren op elkaar gepakt in de huisjes en krotten van de arbeiderswijken.

Ierland was door Engeland veroverd en viel daarom onder de *Act of Union* van 1801. Deze wet hief de autonomie van het Iers parlement op en maakte het land afhankelijk van Engeland. De vraag tot herziening van deze wet groeide met het vorderen van de eeuw.

Friedrich ENGELS te Manchester

Arbeiders vallen een spinnerij aan in 1842

MESSRS. WILSON'S MILL, SALFORD.

Veel immigranten waren enthousiaste aanhangers van Daniel O'CONNEL die de campagne voor de herziening leidde. Ze richtten Ierse *Repealclubs* op, en er bestonden sterke banden tussen de *Chartists* en de *Repealers* wat de overheid uiteraard schrik aanjaagde.

Na een aantal meetings in de omgeving van Manchester werd besloten eind mei 1884 op de stad te marcheren. Er zou een meeting worden georganiseerd met zowel Chartistische als Ierse sprekers. Natuurlijk verleende het gezag geen toestemming en het plein waar de samenkomst zou plaatsvinden werd afgezet. De magistraten hadden wel reden tot ongerustheid want een tijdje voordien was in de binnenstad een winkel geopend waar wapens op bestelling konden worden gekocht. Er werd verteld dat die opening voor heel wat deining had gezorgd.

Toen de spinnerijen op 23 mei hun deuren sloten stroomden de massa's de straten in, maar buiten enkele sporadische incidenten en een enkele arrestatie, was alles rond tien uur rustig.

Andere meetings werden gehouden gedurende de Pinksterweek, de traditionele Manchesteriaanse vakantie waar wel enorm veel volk aanwezig was, maar geen noemenswaardige opschudding verwekten. Eén der sprekers op de meetings was Ernest JONES, een belangrijk Chartist-leider. JONES werd gearresteerd en voor twee jaar naar de gevangenis gestuurd. Hij vervoegde er de vele honderden inwoners van Manchester, die in de turbulente eerste helft der eeuw geleden hebben door hun pogingen een systeem in te voeren die het de mensheid mogelijk moest maken waardig te leven.

Rond 1851, toen een perplexe wereld op de Londense wereldtentoonstelling de ongedroomde mogelijkheden inzag die de industriële revolutie haar bood, was Manchester al uitgegroeid tot hét produktiecentrum bij uitstek op het gebied van textiel, chemie en handel.

Dit betekende echter niet dat de sociale strijd was gestreden. Het lichtend voorbeeld van de Radikale Hervormers, de Owenites, de Chartisten en al diegenen die stredden voor de persvrijheid, inspireerde de aanhangers van de vrouwenemancipatiebeweging, de vakbonden, de organisatie der ongeschoolde arbeiders en de formatie der socialistische partijen.

BESLUIT

De sociale vooruitgang heeft ofers gekost. Naast degenen die in de gevangenis verkommerden, trachtten velen hun fortuin te zoeken in Australië, Canada of de Verenigde Staten van Amerika.

Grote weelde bleef opposiet aan de schrijnende armoede en ontberingen. Niettemin heeft Manchester zich ontwikkeld als pionier in de strijd van de werkende klasse. De eerste politieke werkliedenpartij ter wereld, *The National Charter Association* is hier opgericht in 1840, met James LEACH, Chartist en latere vriend van ENGELS, als eerste voorzitter. Zuid-oost Lancashire was een burcht van *Owenisme* en de wieg van het *Co-operative Movement*. De dochters der vrouwen van Peterloo en de voorvechtsters van de persvrijheid,

steunden *The Womans Suffrage Movement* dat in de zestiger jaren der 19de eeuw te Manchester ontstond. En ook Karl MARX's invloedrijke boek *Das Kapital* zou nooit compleet zijn geweest zonder de bijdrage van Friedrich ENGELS, en via hem, de invloed der Manchesteriaanse arbeidersklasse die hij bestudeerde.

Manchester heeft dus een fiere geschiedenis achter de rug op het gebied van de arbeidersstrijd. Deze geschiedenis wordt er gekoesterd, temeer omdat de strijd nog steeds niet is beslecht. De bewoners van het hedendaagse Manchester hebben het recht te participeren in de vorming van de eigen toekomst, recht dat ze in het verleden door strijd verkregen. Door dit recht effectief uit te oefenen zal het uur der overwinning mogelijk nog komen...

Interieur van een kelderwoning te Manchester

Buitenzicht van een kelderwoning te Manchester

